

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő XX.

International Law Enforcement Observer XX.

Farkas Johanna

Dr., PhD, habilitált egyetemi docens
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
farkas.johanna@uni-nke.hu

Retek Amadé

mesteroktató, rendőr őrnagy, doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Rendészettudományi Doktori Iskola
retk.amade@uni-nke.hu

Bálint Tamás

Dr., doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola

Lippai Zsolt

Dr., PhD, adjunktus, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Farkas Johanna – Retek Amadé

A legitim erő alkalmazására irányuló képzés. Valóságalapú megközelítés

A könyv a rendőri legitimerőszak-alkalmazás egyik kulcskérdését, a kiképzés részleteit tárgyalja. A kötet alapvető célkitűzése annak vizsgálata, miként készíthetők fel a rendőrök oly módon, hogy a magas kockázattal járó intézkedési helyzetekben is képesek legyenek az elvárt szakmai teljesítmény nyújtására, a jogi, intézkedéstaktikai és etikai szempontok egyidejű, harmonikus érvényesítése mellett. Ennek érdekében a szerzők a fizikai kényszerítő eszközök alkalmazásának pszichológiai és képzésmetodikai dimenzióit elemzik, különös hangsúlyt helyezve a valóságalapú kiképzés (Reality-Based Training, RBT) rendőri teljesítményre gyakorolt hatására. A rendőrök valóságghú, stresszhelyzeteket

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2026. 02. 08. Átdolgozás: 2026. 03. 10.
Elfogadás: 2026. 03. 25.

modellező tréningeken keresztül olyan pszichológiai és fizikai felkészültségre tegyenek szert, amely képessé teszi őket a gyors, szakszerű és jogszerű döntéshozatalra magas kockázatú intézkedési szituációkban is. A szerzők megfogalmazásában „*az RBT célja, hogy fejlessze a rendőrök reagálóképességét a kritikus helyzetekben azáltal, hogy a jövőbeli döntéseket és reakciókat a korábbi sikeres megküzdések tapasztalataira építi.*”

A szerzőpáros, Kenneth R. Murray és Maria R. Habermeyer, eltérő szakmai hátterük révén sokrétű és megalapozott szemlélettel járulnak hozzá a kötet hitelességéhez. Murray, az Armiger Police Training Institute (USA) kiképzési igazgatója, több mint húszéves tapasztalattal rendelkezik a rendőri és katonai állomány valóságalapú képzésében. Legismertebb műve, a *Training at the Speed of Life*, alapműként ismert a helyzetalapú kiképzés módszertanának nemzetközi szakirodalmában. Társszerzője, Maria R. Habermeyer, a New York-i John Jay College of Criminal Justice professzora, akinek kutatásai a rendőri szervezeti kultúrára, valamint a legitimerőszak-alkalmazás normatív és gyakorlati kérdéseire fókuszálnak (Murray & Habermeyer, 2021).

Habermeyer elméleti (akadémiai), Murray gyakorlati (végrehajtói) perspektívája egymást kiegészítve kínál interdiszciplináris megközelítést a rendészeti kiképzés módszertanáról. A szerzők egyrészt szilárd elméleti keretet állítanak fel a legitimerőszak-alkalmazás társadalmi, lélektani és szervezeti összefüggéseinek megértéséhez, másrészt gyakorlati iránymutatást nyújtanak arra vonatkozóan, hogy fejleszthetők a rendőrök helyzetfelismerési- és döntéshozatali készségei strukturált képzési módszerek mentén.

A szerzők rámutatnak, hogy a megfelelően felépített, valóság-hű kiképzés nem csupán hiánypótló, hanem elengedhetetlen és kötelező eleme a jövő rendészeti szakemberképzésének, ha meg kíván felelni a vele szemben a társadalom által támasztott rendkívül magas követelményeknek. A bevezető fejezetben azt az ígéretet teszik a szerzők, hogy „*ez a könyv gyakorlati sablont nyújt a hatékony erőalkalmazáshoz, melynek használata csökkentheti a lakossági panaszok előfordulását.*”

A kötet 2020-ban látott napvilágot a Springer (Cham) gondozásában, nyomtatott és elektronikus formában egyaránt. A mindössze 109 oldalas munka nyolc fejezeten keresztül, szisztematikus szerkezetben vezeti végig az olvasót a rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos valóságalapú képzések legfőbb kérdésein.

A bevezető fejezetben a szerzők kifejtik, hogy az intézkedő rendőrök szakmai felkészültsége milyen jelentőséggel bír a rendőrség társadalmi megítélés szempontjából, hiszen a rendkívüli helyzetekben hozott egyéni döntések nemcsak az adott szituáció kimenetelére, hanem a szervezet egészének megítélésére és a rendőrségbe vetett bizalomra is hatással vannak, valamint kiemelik az

erőszakos konfrontációra való mentális felkészítés elhanyagolt területét a képzésben. Az Egyesült Államokban a közösségi rendészet modern modellje elvben az együttműködésre és a partnerségre épül, ám a gyakorlatban az elmúlt évtizedekben inkább mélyült a bizalmi szakadék a rendőrség és a közösség között. Ebben szerepet játszik az, hogy a 21. században a rendőrséggel szembeni társadalmi elvárások egyre ellentmondásosabbá váltak. A szerzők érvelése szerint a biztonság és a szabadság közötti feszültség alapvető dilemmaként jelenik meg a rendészeti tevékenység értelmezésében. A társadalom egyidejűleg várja el a bűnözés hatékony megelőzését, miközben elutasítja a kényszerítő eszközök alkalmazását. A tapasztalatok azt mutatják, hogy minél civilizáltabbá válik egy társadalom, annál kevésbé hajlandó elfogadni, hogy a társadalmi problémák kezelését egy kényszerítő hatalommal rendelkező szervezetre bízva. Ebből a kettős elvárásból ered a rendőrség folyamatosan változó társadalmi státusza, hiszen egyszerre kell élnie a legitim erőszak eszközével, miközben a közösség elfogadott tagjává is igyekszik válni. A szakadékot tovább mélyíti az is, hogy a rendészeti szervezetekkel szemben támasztott társadalmi elvárások gyakran irreálisan magasak. Ahogy egy rendőri vezető – a kötet által idézve – fogalmazott: „*a polgár olyan rendőrt vár el, aki egy személyben testesíti meg Salamon bölcsességét, Dávid bátorságát, Sámson erejét, Jób türelmét, Mózes vezetői képességeit, a jó samaritánus empátiáját, Nagy Sándor stratégiai érzékét, Dániel hitét, Lincoln diplomáciai érzékét, a názáreti ács toleranciáját, valamint a természettudományok, a biológia és a társadalomtudományok teljes ismeretét.*” Ezek az irreális elvárások napjainkban a médiahatások nyomán tovább erősödnek, és a rendőröket gyakran emberfeletti képességekkel ruházzák fel, miközben a valóságban ők is emberek, természetes korlátokkal. A szerzők kiindulópontja, hogy a közvélemény és a rendészeti gyakorlat közti feszültség nem orvosolható pusztán szabálmódosításokkal és újabb technikai eszközök bevonásával, hanem azt kívánják megértetni, hogy mélyreható változást csak a megfelelő képzési programmal lehet elérni. Ehhez viszont elengedhetetlen az emberi működés pszichológiai aspektusának alapos ismerete, valamint annak megértése, milyen kognitív-érzelmi architektúra irányítja a fizikai erő alkalmazását egy stresszhelyzetben.

A második fejezet részletesen bemutatja az úgynevezett *Reluctant Warrior* jelenséget, mely egy jellegzetes rendőrtípus, aki mind erkölcsi, társadalmi vagy egyéb okokból nem preferálja az erőszak alkalmazását, még akkor sem, ha az jogilag indokolt lenne. Kritizálják a rendőrképzés kommunikáció-orientáltságát, mely a fizikai és pszichológiai felkészítés kárára valósul meg. Véleményük szerint a gyakorlatban jellemző, hogy izoláltan oktatják az egyes eszközök és technikák használatát, így például a kommunikációs technikákat tantermi keretek között

oktatják, leválasztva a valós intézkedési helyzetek komplex, azonnali reagálást igénylő és bizonytalan kontextusától. Hasonlóan problematikusak tartják a lövészet kiképzést, amely során az objektív mérhetőségre (például pontszámokra) és a minősítésre szűkítik a képzés struktúráját. Az egyes képzéseket jellemzően steril, kockázatmentes környezetben szervezik, ahol a stressz minimalizálása ugyan növeli a biztonságot, de egyben kiiktatja azokat a pszicho-fiziológiai tényezőket, amelyek valós helyzetben döntően befolyásolják az észlelést és a döntéshozatalt. Ennek a mesterséges tagoltságnak a következtében a helyzetfelismerés, a kockázatelemzés és az adaptív döntéshozatal másodlagos szerepet kap. Így a rendőr nem sajátítja el megfelelően a helyzetek eszkalálódásának vagy deeszkalálódásának (csillapítás, megelőzés) kezelését, és nem részesül a szükséges mentális, érzelmi alapú tanulásban sem.

A szerzők ezt követően a készségfejlesztés négy szintjét ismertetik, a feladat helyzet, a meglévő tudás és a teljesítmény kontextusában:

- 1) tudattalan inkompetencia,
- 2) tudatos inkompetencia,
- 3) tudatos kompetencia,
- 4) tudattalan kompetencia,

valamint ezek gyakorlati jelentőségét a rendőri intézkedési helyzetekben.

A tanulási folyamat első szakasza a tudattalan inkompetencia fázisa, amikor a kezdő még nem ismeri fel hiányosságait. Egy lövész példáján szemléltetve: a kezdő azt gondolja, hogy „bárki tud löni”, mivel még nem ismeri a lőfegyver megfelelő fogását, a testtartás vagy az elsütő billentyű jelentőségét. Ahogy a tanulás folyamatában előre halad, a tudatos inkompetencia szintjén már felismeri, hogy az egyes részmozzanatok milyen rendkívüli szereppel bírnak a feladat végrehajtásában, de a végrehajtás még töredezett, hiszen figyelmét a részletek kontrollálására fordítja. A tudatos kompetencia szintjén már birtokolja a szükséges tudást és képes megfelelően teljesíteni, amennyiben lépésről-lépésre tudatosan alkalmazza a tanultakat. Ez a folyamat jelentős kognitív megterheléssel jár, és ebben a szakaszban nem tudja figyelmét megosztani, tehát akár más, releváns tényezők figyelmen kívül maradhatnak. A legmagasabb szint nagyon sok gyakorlással érhető el. A tudattalan kompetencia fázisában a motoros készségei optimálisak, automatikusan működnek, csökkent tudatos irányítással. Ezen a szinten a figyelmi kapacitás nem az elsütőbillentyű mozgatására összpontosul, hanem magasabb szintű döntések meghozatalára, illetve a környezet detektálására fordul. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a rendészeti állomány tagjainak kényszerítőeszköz használatával kapcsolatos készségei többnyire a tudatos kompetencia szintjéig fejlődnek, és ritkán lépik át annak határát.

A kognitív teljesítőképesség mértékével kapcsolatban a szerzők kifejtik, hogy a kognitív teljesítőképesség korlátozott kapacitása miatt a tudattalan kompetencia szintjének elérése különösen fontos. Mivel a tudatos figyelmi erőforrások kapacitása szűkös, a döntéshozatalra és a végrehajtásra irányuló mentális terjedelem korlátozott. Miller (1956) klasszikus kutatása szerint az emberi rövidtávú memória átlagosan $7 (\pm 2)$ információegységet képes tudatos figyelemmel kezelni egy időben. E kognitív korlát leküzdésének egyik módja az információ „darabolása” (chunking), azaz több elem összekapcsolása egyetlen mentális egységgé. A motoros tanulás során ez a folyamat jól megfigyelhető: a kezdő lövész külön figyelmet fordít a fegyverfogásra, célzásra, a légzésre vagy az el-sütésre, míg a gyakorlott lövőnél ezek egyetlen automatikus, integrált motoros emlékké állnak össze.

Az elme működésének szemléltetésére párhuzamba állítható a fegyverhasználatához kapcsolódó motoros készségek tanulása és az idegennyelv-elsajátítás. Az intézkedéstaktikai helyzetek felkészülése során úgynevezett túlélési mondatot kell megtanulni, ami több, egymásra épülő szóból áll: fenyegetés felismerés, fegyver rántás, fedezék, mozgás, kommunikáció, lövés. Bármelyik elem kihagyása, hibás megvalósítása könnyen végzetes lehet. Ideális esetben az egyes részmozzanatok (szavak) begyakorlásával el lehet jutni a tudattalan kompetencia szintjéig, a lépések összerendezett mozgássor reflexszerű reakcióját eredményezi, vagyis a mondatot anyanyelvi szinten beszéljük. Ilyenkor a korábban külön kezelt komponensek egyetlen, jól szervezett reprezentációvá állnak össze, amit beavatkozásnak nevezünk. Ha ez az automatizáció elmarad, akkor a kritikus pillanatban a rendőr úgy reagál, mintha idegen nyelvű könyvből olvasna, és minden lépést külön-külön, erős tudatos kontrollal próbál végrehajtani. Ez lassú és bizonytalan működést eredményez, amely csökkenti a taktikai döntéshozatal minőségét.

A harmadik fejezet bevezető része a hiedelmek szerepét tárgyalja a döntéshozatal folyamatában. A hiedelmek abból fakadnak, hogy az emberi gondolkodás természeténél fogva hajlamosak vagyunk egyéni tapasztalataink alapján, külső kontroll nélkül mentális modelleket kialakítani arról, hogy egy adott feladathelyzetben mi tekinthető adaptív reakciónak. Ezek a belső kognitív sémák ugyan leegyszerűsítik és gyorsítják a döntéshozatalt, de egyúttal torzításokat és hibás következtetéseket is eredményezhetnek. A rendészeti gyakorlatban mindez különösen releváns, hiszen amennyiben a rendőr nem kap rendszeres és objektív szakmai visszajelzést, fennáll a veszélye annak, hogy a gondolkodási torzítások hatására alulértékeli az intézkedési helyzetek kockázatát, vagy éppen túlértékeli saját kompetenciáit. A szerzők részletesen kitérnek a stressz jelenségkörére, hiszen elengedhetetlen a teljesítmény tárgyalásakor. Siddle (1995) szerint

a fenyegetésre emelkedő pulzusszám kezdetben javítja a teljesítményt (nő az éberség, fókusz, reakciógyorsaság), azonban az emelkedett arousal-szint a teljesítmény romlásához vezet. Stresszhelyzetben gyakori a látótér beszűkülése („csőlátás”), amely a környezet átfogó ellenőrzését, a veszélyforrások felismerését és a helyzet szisztematikus felmérését is korlátozza. Emellett a fiziológiai arousal csökkenti az érzékelés pontosságát, ideértve a fájdalomérzékelést is, valamint torzíthatja az időészlelést, például az események sorrendiségének felcserélésével (Artwohl & Christensen, 1997). A túlélési stressz során a figyelem központja a vizuális feldolgozásra összpontosul, ami adaptív módon elősegíti a veszélyforrás információgyűjtését. Ugyanakkor a fokozott különböző modalitásokon (például vizuális, auditív, olfaktorikus stb.) megjelenő fókusz torzulásokat is eredményezhet, melyeknek kiemelt jelentősége van a rendészeti taktikai eljárások kialakításában, hiszen empirikus adatokkal igazolták, hogy a rendőrök többsége stresszhelyzetben automatikusan reagál a fenyegetésekre. Artwohl és Christensen (1997) *Deadly Force Encounters* című vizsgálatukban kimutatták, hogy a résztvevők 74%-a tudatos mérlegelés nélkül, azonnal cselekedett egy észlelt veszélyhelyzetben. A szerzők javaslata szerint a rendőröknek magas stresszel járó situációkban kell gyakorolniuk, amely során coping mechanizmusokat fejleszthetnek ki, hogy ellensúlyozzák az észlelési és emlékezeti torzításokat. A rendészeti kiképzők intenzív gyakorlatokon keresztül gyakran fizikai megterheléssel próbálják szimulálni a stresszhelyzetek fiziológiai hatásait (például emelkedett pulzusszámot) annak érdekében, hogy megtapasztalják a terhelés alatti teljesítés korlátait. Ennek azonban vannak tudományos szempontból árnyoldalai. Kutatások ugyanis kimutatták, hogy bár a fizikai terhelés okozta légszomj és izomremegés befolyásolhatja a teljesítményt, a vér kémiai összetétele jelentősen eltér azok között, akiknél a pulzusszám testmozgás hatására emelkedett, és azok között, akiknél a növekedést a hormonális, félelemből fakadó stresszválasz idézte elő. A félelem és a testmozgás fiziológiai hatásai tehát nem tekinthetők egyenértékűnek.

A Reality-Based Training (RBT) koncepciója abból a felismerésből indul ki, hogy a rendőr stresszhelyzetben történő reagálását nagyrészt a tapasztalatai határozzák meg. A tapasztalati gondolkodás elmélete szerint (Epstein, 1994) a múltbeli élményeire épül a reagálás és automatikusan aktiválódik, különösen életveszélyes helyzetben, azaz a döntést korábbi tapasztalatokra építve hozzuk meg, sokszor tudatos mérlegelés nélkül. A képzés szempontjából ez azt jelenti, hogy a valóság-hű gyakorlati tapasztalat (intézkedéstaktikai tréning) kulcsfontosságú a megfelelő automatikus válaszok kialakításában. Egy tankönyvből sok mindent meg lehet tanulni, de amikor hirtelen döntést kell hozni egy veszélyhelyzetben, az emberek általában azt cselekszik, amit korábban gyakoroltak. Ezért

fontos, hogy a rendőrök rendszeresen vegyenek részt életszerű gyakorlatokon, ahol intenzív stressz hatása alatt is megtanulhatják irányítani cselekedeteiket. A mentális tréning ezért kiemelten fontos tényező a rendészeti konfliktushelyzetek megoldásának minőségében, mivel felkészíti az egyént a kritikus szituációk automatikus kezelésére. Szakmai kondicionálás hiányában – vagyis a tudattalan kompetencia szintjének el nem érése esetén – a félelemreakció válhat dominánssá. Kizárólag a megfelelően képzett rendőr szakember képes időben felismerni a stressz jeleit, és kontroll alatt tartani azokat, valamint a stressz hatásai alatt is professzionálisan cselekedni.

A negyedik fejezetben a legitimerőszak-alkalmazás hátterét tárgyalják, különös tekintettel a rendőri szocializáció folyamatára, a tanult erőalkalmazási modellek sajátosságaira, valamint a szervezeti kultúra hatásainak elemzésére. A fizikai erő alkalmazása a rendőrök számára kizárólag jogilag szabályozott keretek között megengedett. A rendőri fellépés során azonban különbséget kell tenni a proaktív és a reaktív működés között. A proaktív erőalkalmazást a kívülálló sok esetben túlzottan agresszívnek tekintik, ezért a rendőrök kizárólag reaktív módon lép fel, vagyis megvárják, hogy az elkövető kezdeményezzen valamilyen cselekményt, mielőtt közbelépnének. Ez a gyakorlat azonban komoly kockázatokat hordoz, hiszen a késlekedés fokozhatja a veszélyt, és a helyzet könnyen irányíthatatlanná válhat. A problémák gyökere sokszor abban keresendő, hogy miként tanítják a legitim erőszak alkalmazásának modelljét. Számos erőalkalmazási modell ismert, melyek azt a téves benyomást kelthetik, mintha az erőszint megválasztása egy lineáris, egymásra épülő folyamat lenne. A valóságban azonban nincs előírt sorrendiség. A rendőr a helyzet dinamikájához és saját veszélyérzetéhez igazodva akár szinteket is kihagyhat. Az oktatás lineáris szemlélete félrevezető, mert nem tükrözi a helyzetek komplexitását. Ezt a félreértést tovább erősíti a lineáris paradigmákra épülő, széttöredezett oktatás. Sok diák úgy sajátítja el az erőalkalmazási modellt, mintha az egy kötelezően standard sorozat lenne, amely minden helyzetben ugyanazon lépésekből áll. Ez azonban torz képet ad, mivel nem tükrözi a valós élethelyzetek dinamikus és gyakran kiszámíthatatlan természetét. Az oktatás során ezért kiemelten fontos hangsúlyozni, hogy az erőalkalmazási kontinuumot nem lineáris előrehaladásként kell értelmezni, hanem rugalmas, helyzetfüggő döntési keretként.

Az ötödik fejezetben a szerzők rámutatnak, hogy a rendészeti képzés kezdeti szakaszában a hallgatóknak még nincs saját tapasztalatuk a való életben megjelenő erőszak kezeléséről, pedig annak megértése, hogy milyen érzés ütést kapni, illetve megtanulni, hogy milyen más személyt megütni, alapvető a rendőri munkában. A biztonságos kiképzés érdekében, ezeket az élményeket sokszor tudatosan kerülik a hallgatók, ami korlátozhatja a felkészülésük hatékonyságát.

Mivel a rendőri munka során a legkülönbözőbb intézkedési szituációk jelenhetnek meg, a képzés során ki kell alakítani egyfajta „professzionális kapcsolót”. Ez a készség teszi lehetővé, hogy az intézkedő rendőr a helyzethez igazodva tudjon változtatni a viselkedésén, hogy békés körülmények között udvarias legyen, támadás esetén határozott, és szükség esetén kényszerintézkedést tudjon foganatosítani. A hagyományos képzési formákkal szemben az RBT-modell hatékonyságát hangsúlyozzák, külön kiemelve a megfelelő mértékű stresszterhelés fejlesztő szerepére. A stressz indukálása elengedhetetlen a fejlődés érdekében, és semmiképpen nem lehet büntető jellegű, hiszen negatív folyamatokat indíthat be. Ezzel szemben a pozitív megerősítés előnye abban rejlik, hogy egyértelműen kijelöli a támogatott és követendő viselkedésformákat, amit erősíteni kell. Míg a pozitív megerősítés konstruktív alternatívát kínál, addig a büntetés csupán a kerülendő magatartásformákat jelzi, ezért kevésbé támogatja a fejlődést.

A hatodik fejezetben Ken Murray több évtizedes szakmai tapasztalataira támaszkodva a RBT-módszer elméleti hátterét mutatják be. Murray álláspontja szerint számos rendőri szervezet tévesen úgy véli, hogy a szükséges felszerelések önmagában elegendő feltétel az RBT hatékony megvalósításához. Ugyanakkor a rendészeti kiképzés területén több, egymáshoz hasonló módszer is alkalmazásban van, amelyek gyakran azonos vagy részben átfedő eszközökre épülnek. Ide sorolható többek között a valóság alapú képzés, a konfrontációs szimuláció (Con-Sim), a forgatókönyv-alapú tréning, az erőalkalmazási szimulációs képzés, a videós és taktikai szimulációk, az erő-erő elleni gyakorlatok, az úgynevezett Op-For tréningek. A tényleges probléma azonban abban rejlik, hogy a valóság alapú képzés első látásra egyszerűnek tűnik, miközben megfelelő szakmai előképzettség, didaktikai felkészültség és módszertani tudás nélkül nem biztosítható annak hatékonysága. A kiképzők egy része – különösen megfelelő szakmai és pedagógiai felkészültség hiányában – hajlamos a képzési helyzeteket arra használni, hogy „felülkerekedjen” a hallgatókon, ezzel demonstrálva az intézkedéstaktikai képzés jelentőségét. A tréning-forgatókönyvek tervezésekor figyelembe kell venni, hogy az alapvető készségek elsajátításának kezdeti szakaszában a kiváltott stressz szintjét célszerű alacsonyan tartani, mely lehetővé teszi, hogy a tanulók biztonságos és hatékony módon sajátítsák el a szükséges mozdulatokat és eljárásokat. Ezt követően azonban a tréningnek kellően intenzívnek kell lennie ahhoz, hogy fiziológiai izgalmat és mentális kihívást váltson ki. Ezen megközelítés a stresszre való fokozatos felkészítés (immunizálás), amely a fokozatosan adagolt stresszhelyzetek révén segíti a hallgatókat a hatékony megküzdési stratégiák elsajátításában (Meichenbaum, 1985). A magas szintű, komplex forgatókönyvekre épülő gyakorlatok során a megszerzett tudás és taktikai készségek valóság-hű „kontextusban” kerülnek tesztelésre. Az ilyen típusú tréningek

akkor lehetnek igazán hatékonyak, ha a résztvevők nemcsak szakmai, hanem pszichológiai szempontból is felkészültek: vagyis rendelkeznek azokkal az eszközökkel és mentális stratégiákkal, amelyek lehetővé teszik a negatív stresszhatások leküzdését, így biztosítva a hatékony alkalmazkodást és a teljesítmény fenntartását. A tanulási folyamat pszichológiai aspektusa azért kulcsfontosságú, mert nem mindegy, milyen viselkedésmintákat és belső modelleket alakítunk ki a hallgatók viselkedésében. A sikerélményekre épülő tanulási tapasztalatok támogatják az önbizalmat, elősegítik a megküzdési stratégiák kialakulását és fejlődését, valamint hozzájárulnak a pszichológiai reziliencia megerősítéséhez.

A hetedik fejezetben az RBT alapelveivel ismerkedhetünk meg. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a kiképzőknek meg kell érteniük a rendőri beavatkozások pszichológiáját, hogy képesek legyenek elemezni a hallgatóik cselekedeteit, így korrekciós képzéssel segítsék őket a szükséges változások elérésében. A kiképzőknek nem pusztán a technikai készségek átadásában van szerepük, hanem abban is, hogy az intézkedések pszichodinamikáját is megértessék. A helyzetfelismerés, a kognitív sémák, a mentális modellek és a döntéshozatali folyamatok ismerete teszi lehetővé számukra, hogy elemezzék és értelmezzék a tanítványok cselekedeteit, a nemkívánatos viselkedésmintákat módosítsák, valamint az adaptív viselkedési stratégiákat erősítsék. A rendőrök taktikai hiányosságainak kijavítására nincs gyors és egyszerű megoldás. Ezeket a hiányosságokat fokozatosan, lépésről-lépésre kell pótolni a tanulási folyamat szisztematikus felépítésével. A kiképzők feladata, hogy egyszerűbb forгатókönyvekben figyeljék meg a rendőrök gyenge pontjait, majd azokat célzottan javítsák ki oly módon, hogy a megfelelő döntéshozatal a stresszhelyzetben végrehajtott hatékony cselekvéssel kapcsolják össze. A szerzők megfogalmazásában: „*Senkit sem lehet megtanítani úszni úgy, hogy egyszerűen a hullámok közé dobjuk.*” Hasonlóképpen a rendészeti képzésben is kerülni kell a túlzottan komplex, fokozott stresszel járó helyzetek megteremtését. Helyette a fokozatos, felépített tanulási folyamat biztosítására kell törekedni, melyre javaslatokat tesznek. Álláspontjuk szerint egy hatékony RBT-program nemcsak a gyakorlati készségek fejlesztését szolgálja, hanem eszközként is alkalmazható arra, hogy rámutasson a szervezeten belüli, esetleg hatástalan vagy elavult szabályzatokra, és elősegítse azok felülvizsgálatát.

A nyolcadik fejezet a valóságalapú képzések vezetésének módszertanával foglalkozik, amelyet a kötet korábbi fejezeteiben bemutatott elméleti alapokra épít. Hangsúlyozzák, hogy a kiképzők ne csupán közöljék a helyes választ, hanem kérdésekkel segítsék a hallgatókat saját döntéseik és cselekedeteik elemzésében. Az irányelv a „Kérdezz, ne mondd!” elvben foglalható össze. A tanulóknak részletesen ismertetniük kell, mi történt a gyakorlatban, milyen helyzetben

hozták meg döntéseiket, és milyen tényezők befolyásolták őket. Ez nemcsak a helyzet mélyebb megértését szolgálja, hanem annak tudatosítását is, hogy minden erőszak alkalmazását utólag indokolni kell – ahogyan arra a valóságban, a bírósági eljárások során is szükség lehet.

A feldolgozás alapvető szemléleti kerete szerint a kudarc nem a tanulási folyamat megghiúsulását jelenti, hanem annak természetes és szükségszerű elemeként értelmezhető. A hallgatónak tudnia kell, hogy hibázhat, de számíthat arra, hogy egy kompetens oktató figyelemmel kíséri teljesítményét, elemzi hiányosságait, és azonnal megmutatja számára a helyes irányt. Csak így érhető el, hogy a képzés ne a pillanatnyi teljesítménynövekedést, hanem tartós, a valós szolgálati helyzetekben is érvényesülő változást eredményezzen.

A tanulmány elsődleges célközönségét a rendészeti kiképzők és tananyagfejlesztők alkotják, hiszen közvetlen felelősséggel tartoznak az intézkedéstaktikai képzési tartalmak strukturálásáért és hatékony átadásáért. Úgy véljük, hogy a kötet a taktikai döntéselmélettel foglalkozó kutatók számára releváns olvasmány, mivel számukra különösen fontos a döntéshozatali folyamatok elméleti és gyakorlati összefüggéseinek feltárása. Továbbá a rendészeti vezetők egyértelmű célközönség, mert a képzési rendszer kialakításáért és működtetéséért felelnek, ami folyamatos fejlesztésre szorul. A tanulmány értékes támpontokat kínálhat számukra is.

Összességében megállapítható, hogy a könyv komplex módon tárgyalja a rendészeti döntéshozatal pszichológiai, fiziológiai dimenzióit, különös figyelmet fordítva az RBT-képzési módszer elméleti megalapozására és gyakorlati alkalmazhatóságára. A szerzők szemléletesen mutatják be, miként hat a meg-növekedett stressz-szint az észlelésre, valamint a kognitív funkciókra, ezáltal teljesítményre. A mű értékét növeli, hogy az elméleti keret mellett gyakorlati ajánlásokat is megfogalmaz, különösen a valóság alapú képzési rendszerek és a megküzdési mechanizmusok fejlesztése terén. Összességében a könyv jelentősen hozzájárul a rendészeti képzés és döntéssz pszichológia szakirodalmához, miközben megalapozott és alkalmazható szempontokat kínál a képzési rendszerek korszerűsítéséhez és fejlesztéséhez.

Bálint Tamás

Áldozathibáztatás és képalapú szexuális bántalmazás

Ez a tanulmány a képalapú szexuális visszaélés (IBSA) témáját vizsgálja, különös tekintettel az áldozatok hibáztatására és a károk minimalizálására irányuló

attitűdökre (Cama & Scott, 2023). A kutatás az Egyesült Királyságban, Ausztráliában és Új-Zélandon végzett kvantitatív felmérésekre és kvalitatív interjúkra támaszkodik.

Bevezetés

A kutatók továbbra is azt tapasztalják, hogy az emberek a szexuális erőszak áldozatainak alkohol- vagy drogfogyasztása, az áldozat viselkedése vagy öltöze- te, valamint az elkövetővel való kapcsolata alapján tulajdonítanak felelősséget (Burgin & Flynn, 2021; Pinciotti & Orcutt, 2021). Az ilyen attitűdök nemcsak növelik az áldozatok által elszenvedett kárt, akik magukra vehetik ezeket a negatív ítéleteket, hanem akadályokat is teremtenek a segítségkeresés előtt (Anderson & Overby, 2021; Flynn, 2015; Henry, Flynn & Powell, 2015; Lichty & Gowen, 2021; Trottier et al., 2021). A kutatások továbbá arra utalnak, hogy ha ez a hozzáállás a rendőrség és az első segélynyújtók (például támogató munkatársak, családtagok és barátok) részéről is megfigyelhető, akkor negatívan befolyásolhatják az áldozatoknak nyújtott segítséget (Mourtgos et al., 2021; O’Neal, 2019). Ez szégyenhez és rossz mentális egészségi állapothoz vezethet az áldozatoknál, és hozzájárulhat a szexuális erőszak társadalmi megértésének csökkenéséhez.

A képalapú szexuális visszaélés (IBSA) a szexuális erőszak egy új formája. A dokumentum bemutatja, hogy az emberek gyakran hibáztatják a szexuális erőszak áldozatait, ami növeli az áldozatok által elszenvedett kárt és akadályozza a segítségkeresést. Az IBSA a szexuális erőszak egy új formája, amely magában foglalja más személy meztelen vagy szexuális képeinek beleegyezés nélküli felvételét, terjesztését és/vagy terjesztéssel való fenyegetést.

A cikk egy rövid irodalmi áttekintéssel kezdődik, majd bemutatja a módszertant. Ezt követően a szerzők ismertetik az eredményeket, beleértve az érintettek véleményét az áldozatok hibáztatásáról és a károk minimalizálására irányuló attitűdökről, ezek forrásait és hatásait, valamint az ilyen attitűdökkel rendelkező válaszadókra jellemző korrelációkat. Különösen a hibáztatás és a minimalizálás attitűdjeinek mintáit, valamint ezen áldozatok támogatás-kereső magatartására gyakorolt eltérő hatásait vizsgálják. Végül a legfontosabb eredményeket, következtetéseket és a tanulmány korlátait vitatják meg.

Módszertan

A kutatás 6109 válaszadó kvantitatív felmérésére és 43 érdekelt féllel készített kvalitatív interjúkra támaszkodik. A felmérés a demográfiai jellemzők, a szexuális önképhez kapcsolódó magatartásformák és az IBSA-val kapcsolatos

attitűdök közötti kapcsolatot vizsgálja. Az interjúk során az érintettek az IBSA jellege, a rendőrség reakciói, a törvények, más joghatóságok tapasztalatai, kihívások, társadalmi és vállalati felelősség, áldozathibáztatás, valamint oktatás és megelőzés témáit vitatták meg.

A kérdőíves vizsgálat 2019 közepén zajlott 6109 fő 16–64 év közötti válaszadóval (UK: 2028; AUS: 2054; ANZ: 2027). A kvótás mintavétel (életkor, nem) biztosította a népességi arányokhoz való közelítést; a toborzást panelszolgáltató végezte (Qualtrics). A szerzők tisztán jelzik a nem reprezentatív jellegből fakadó generalizálhatósági korlátokat, és áttekintik a paneles adatfelvétel tipikus kockázatait (gyors kitöltők, többszöri részvétel), valamint a Qualtrics ellenőrző mechanizmusait.

A változók közül kiemelendő egyrészt a SIAMA skála (Sexual Image-Based Abuse Myth Acceptance) két komponenssel [blame/hibáztatás (6 tétel, $\alpha = 0,87$) és harm minimisation/kárminimalizálás (12 tétel, $\alpha = 0,93$)], másrészt a szexuális önképviselkedések (10 tétel dichotomizálva és összegezve), harmadrészt pedig az IBSA-áldozatiság (30 forma) és IBSA-elkövetés (27 forma), tehát az összegzett mutatók.

Az adatfeldolgozás két többszörös lineáris regresszióra épült (külön modell a hibáztatásra és a kárminimalizálásra), három demográfiai és három tapasztalati prediktorral.

A kvalitatív komponens 43, egyenként ~1 órás félig strukturált interjú (UK és ANZ) szakpolitikai, támogatói, rendészeti és internetbiztonsági szereplőkkel. A transzkriptek NVivo-ban tematizált, kódolt elemzést kaptak. A mintavétel itt szándékos és „hólabda-mintavétel”, amely a mélyebb megértést célozza, nem a reprezentativitást.

Az értékelés szintjén a módszertani transzparencia példás, a kvantitatív és kvalitatív szál komplementer (a regressziók számszerűsítik az összefüggéseket, az interjúk pedig mechanizmusokat, kontextust és élményvilágot tárnak fel), valamint a legfőbb limitációk – nem reprezentatív minta, keresztmetszeti design (ok-okozat nem állapítható meg) – korrekten kerülnek tárgyalásra.

Kvalitatív eredmények: normák, kettős mércék és első reagálók szerepe

Az interjúk három erős, visszatérő motívumot azonosítanak.

- Szexuális kettős mérce: a nőket egyszerre nyomás éri a szexualizáltságra, majd megbélyegzik őket, ha szextig vagy IBSA áldozatává válnak („slut/prude” dichotómiák). A férfiak azonos viselkedése gyakran normalizált („tipikus fiú viselkedés”).

- „Cyber” bagatellizálás: a digitális térben elkövetett erőszakot frontvonalbeli szakemberek is hajlamosak kevésbé súlyosnak látni, mint a fizikai erőszakot, ami másodlagos viktimizációt és alacsonyabb bejelentési hajlandóságot eredményezhet.
- Áldozatfókuszú prevenció: a „ne csináld” típusú (absztinencia-jellegű) üzenetek a felelősséget az áldozatra tolhatják („ha nem készítettél volna képet...”), miközben láthatatlanná teszik a tettet és a beleegyezés nélküli megosztás bűnösségét.

Aggasztóan hat, hogy – bár kisebbségben – egyes rendészeti/támogató szakemberek is mutattak hibáztató attitűdöket. Ez intézményi szinten bizalomvesztést, alacsonyabb feljelentést, sőt pszichés károk súlyosbodását idézheti elő.

A szerzők meggyőzően kapcsolják eredményeiket három elméleti ívhez.

- Just world belief: az áldozat hibáztatása csökkentheti a megfigyelő egzisztenciális szorongását (rossz dolgok csak azokkal történnek, akik „megérdemlik”).
- Szexuális kettős mérce: tartós, bizonyított minta, mely a női szexualitás stigmatizálásával magyarázza az attitűdök genderelt torzulását.
- Férfi peer-kultúrák és online normák: a férfi közösségi dinamika és platformkultúrák az elkövetői magatartást és a kárminimalizáló narratívákat legitimálhatják.

A tanulmány erősségei:

- Vegyes módszertan kiváló illeszkedése: a regressziós modellek és a kvalitatív narratívák egymást erősítik.
- Nagy, több országot lefedő minta: komoly összehasonlíthatósági potenciál, nemzetközi relevancia.
- Magas megbízhatóságú skálák (SIAMA alfaértékek), gondos változókonstruálás (áldozatiság/elkövetés széles spektruma).
- Ószinte korlátkezelés: reprezentativitás, keresztmetszeti jelleg, alternatív oksági irányok beismerése.

Korlátok és kritikai észrevételek

Nem reprezentatív minta: a kvótázás ellenére nem állítható országos szintű általánosíthatóság; a paneles toborzás saját torzításaival számolni kell.

Keresztmetszeti design: nem dönthető el, hogy a kárminimalizálás vezet-e nagyobb szexing-részvételhez, vagy fordítva.

Korlátozott demográfiai bontás: a kis elemszám miatt több identitás csoport összevonásra került; a tranz és nem-bináris résztvevők kizárása fontos vakfolt,

különösen az IBSA nagyobb kitettségre vonatkozó nemzetközi bizonyítékok fényében.

Kulturális-intézményi variancia: bár több joghatóság szerepel, a rendészeti és oktatási gyakorlatok mélyebb, országonkénti bontása további árnyalást igényelne.

Az eredmények azt mutatják, hogy a férfi válaszadók nagyobb valószínűséggel hibáztatják az áldozatokat és minimalizálják az IBSA által okozott károkat, mint a női válaszadók. Az idősebb válaszadók és a heteroszexuális válaszadók szintén nagyobb valószínűséggel hibáztatják az áldozatokat. Az interjúk rámutattak a szexuális kettős normák létezésére, amelyek befolyásolják az attitűdöket. Az érintettek szerint a nők és lányok mind a szextingért, mind az azt követő IBSA-ért olyan ítéletet kaptak, amellyel a férfiak és fiúk nem találkoztak.

Következtetések

A dokumentum hangsúlyozza, hogy az IBSA megelőzésére és kezelésére irányuló politikáknak és gyakorlatoknak szembe kell szállniuk az áldozatok hibáztatásával és a károkat minimalizáló üzenetekkel. További kutatásokra van szükség az áldozatok hibáztatásának és a kulturális ideológiák kölcsönhatásának megértése terén. A tanulmány fontos betekintést nyújt az IBSA-val kapcsolatos hibáztatás és a kár minimalizálása iránti attitűdökbe, és rávilágít arra, hogy milyen káros hatásai lehetnek ezeknek az attitűdöknek az áldozatokra és a társadalomra.

A tanulmány egyértelmű üzenete szerint többszintű beavatkozás szükséges az attitűdök megváltoztatásához és az IBSA megelőzéséhez.

Az első szint a kommunikáció és oktatás: elmozdulás az áldozatfókuszú elrettentéstől a beleegyezés-, jog- és felelősség-központú üzenetek felé. A „ne szextingelj” helyett: „a nem beleegyezéses megosztás bántalmazás és jogsértés”.

A második szint a frontvonalbeli képzés: rendőrség, iskolai és szociális munkások célzott tréningje a digitális erőszak súlyosságáról, a másodlagos viktimizáció elkerüléséről, traumatudatos megközelítésekről.

A harmadik szint a jogalkalmazás és eljárásrend: bár több ország kriminalizálta a nem beleegyezéses megosztást, a bejelentési akadályok (szégyen, hiteltelenítés, elutasítás) csökkentéséhez érzékeny, gyors és átlátható eljárások kellenek.

A negyedik szint a Bystander-programok és platformfelelősség: beavatkozó tanúkat célzó tréningek, valamint a platformok proaktív és átlátható eltávolítási és bizonyítékmegőrzési protokolljai.

Az ötödik szint a célcsoportspecifikus megközelítés: férfiak és heteroszexuálisok körében külön fókusz a kárminimalizáló narratívák lebontására; LGB+ közösségekben a sajátos normák és kockázatok differenciált kezelése.

Nemzetközi relevancia és hazai reflexió

A vizsgált három ország magas internet-penetrációjú, angolszász jogkultúrákkal, fejlett online biztonsági politikákkal. A cikk szerzői szerint ezen mintázatok Magyarországra az alábbi szempontok szerint átfordíthatók:

- A szexuális kettős mérce és a „miért csinálta” diskurzus a hazai közbeszédben is ismerős; célzott iskolai programok, rendészeti protokollok és média-kampányok szükségesek a felelősség helyes címzéséhez.
- A digitális bántalmazás bagatellizálása itthon is gyakori; a szakemberek továbbképzése és a platformokkal való együttműködés kulcskérdés.
- A bejelentés ösztönzéséhez anonim csatornák, gyors eltávolítás és pszichoszociális támogatás (jogi tanácsadás, mentális egészség) integrált rendszerre lenne kívánatos.

A feldolgozott témában az alábbi további kutatási irányok határozhatóak meg:

- Longitudinális vizsgálatok az oksági viszonyok feltárására (attitűd → viselkedés és viszont).
- Reprezentatív minták, valamint alulszámlált csoportok (transz, nem-bináris, etnikai kisebbségek) célzott bevonása.
- Kísérleti beavatkozások (oktatási üzenetek, rendészeti tréningek) hatásvizsgálatai.
- Országspecifikus összehasonlítások: jogi szabályozás, rendőrségi gyakorlat, platform-kooperáció és civil ökoszisztémák hatékonysága.

Összegzés

Flynn és munkatársai tanulmánya átfogó és módszertanilag megalapozott hozzájárulás az IBSA társadalmi attitűdjeinek megértéséhez. A férfi nem, heteroszexuális orientáció és idősebb kor a hibáztató (és részben kárminimalizáló) attitűdök szignifikáns prediktorai; az egyéni tapasztalatok pedig ambivalens módon kapcsolódnak a nézetekhez (kevesebb saját szexting → több hibáztatás; több szexting/áldozatiság/elkövetés → több kárminimalizálás). A kvalitatív eredmények mélyen rámutatnak a szexuális kettős mércére, a digitális erőszak alábecsülésére és a frontvonalbeli reakciók kritikus szerepére.

A cikk legfontosabb üzenete normatív és gyakorlati: a felelősség a tettest illeti, a digitális közeg nem csökkenti a bántalmazás súlyát, s az oktatásnak, rendészeti-igazságszolgáltatási gyakorlatnak és platformpolitikának koordináltan kell lebontania az áldozathibáztató és kárminimalizáló narratívákat. A szerzők transzparensten tárgyalják a limitációkat, miközben egy cselekvésre ösztönző kutatási-politikai napirendet kínálnak.

A cikk végső értékelése szerint meghatározható, hogy az magas színvonalú, empirikus és elméleti szempontból is értékes munka, amely irányítúként szolgálhat az IBSA-val kapcsolatos hazai prevenciós, oktatási és rendészeti stratégiák fejlesztéséhez.

Lippai Zsolt

Rio de Janeiro faveláinak rendszete, a háború és a szélsőjobb kozmológiája

Röviden Rió de Janeiróról

Rio de Janeiro Brazília második legnagyobb városa; az azonos nevű Rio de Janeiro állam fővárosa. 1960-ig Brazília fővárosa, a 19. századig a brazil császárok koronázóvárosa. Az UNESCO világörökségének részeként méltán híres a szambáról, a bossa nováról, Copacabana, Ipanema és Leblon elnevezésű tengerpartjairól, az évente megrendezésre kerülő riói karneválról, a morró Cukorsüveg-hegyről, a Maracanã Stadionról, a monumentális méretű Megváltó Krisztus-szoborról és a Tijuca-erdőről (Salem, 2024).

Rio de Janeiróra gondolva viszont csak igen kevesen irányítják figyelmüket a 2014-es brazil labdarúgó-világbajnokság és a 2016-os nyári olimpia kapcsán ismét reflektorfénybe került riói favelákra, a közel 1,4 millió embernek otthont adó, sokak által csak kevéssé ismert nyomornegyedek világára. A favelák – azal együtt, hogy a brazilok azokat nem tartják egyértelmű nyomornegyedeknek, mert annak nagy számú középosztálybeli lakosa is van – biztonságának megteremtése a kevéssé kutatott tevékenységek közé tartozik. Ezért bír különösen nagy jelentőséggel Thomas Salem, a norvégiai Bergeni Egyetem Társadalmi Antropológiai Tanszék kutatójának 2024-ben megjelent, nyíltan hozzáférhető könyve, amelyben Rio de Janeiro faveláinak rendszetével foglalkozó etnográfiai kutatását mutatja be (Salem, 2024).

A favela név eredete

A favela elnevezés eredetét vizsgálva kell megemlítenem a faveleira, az olajsajtólásra is alkalmas favelát („babocskát”) termő tövises fát, amelynek latin neve *Cnidocolus phyllacanthus* (vagy *Jathropa phyllacantha*). Erről kapta nevét az első favela, melyet számtalan követett Rióban; ma Favela de Providenciának nevezik és turista látványosságként tartják számon (URL1).

Rio de Janeiro favelái a felszabadított rabszolgák leszármazottainak területfoglalásával (többnyire meredek lejtőkön, hegyoldalakon) alakultak ki, ahol mindenki saját maga építette fel lakóházát. Ezen negyedekeket a brazil kormányzat sokáig szinte teljesen elhanyagolta; azokra sajátos kulturális (utcai) élet jellemző, ahol jelen van a kábítószer-kereskedelem és az egyéb (szervezett) jellegű bűnözés is. Az egyik, talán leghíresebb vagy leghírhedtebb favela a Rio déli zónájában fekvő Rocinha, amely a város két leggazdagabb negyede – São Conrado és Gávea – között fekszik egy meredek hegyoldalon. Rocinha egy rendkívül fejlett szolgáltatásokkal, infrastruktúrával rendelkező, városiasodott terület; többemeletes lakóépületei többnyire vezetékes vízzel és árammal ellátott kőházak. A területen többszáz üzlet és sok szolgáltatás érhető el, ott számos civil szervezet működik. Kereskedelmi hálózata is igen kiterjedt, így lakosai helyben érhetnek el mindent, amire szükségük mutatkozik ([URL2](#)).

A favelák életkörülményei és infrastrukturális hálózata azonban meglehetősen rossznak tekinthetőek; a lakosság bevételi/kereseti lehetőségei, a rendelkezésre álló erőforrások kifejezetten szűkösek. Megfelelő vízvezeték és csatornahálózat hiányában az olyan betegségek, mint a trópusi náthaláz rendkívül gyakoriak (Rocinhában a csecsemőhalandóság 50%-kal magasabb, mint Rio más részein). Gyakori a vízhiány, az áramszolgáltatásban való kimaradás, valamint közlekedési nehézségek, továbbá a gyenge színvonalú közbiztonság és az elégtelen minőségű oktatás is nehezíti lakóinak életét. A területen nagy a földcsuszamlások veszélye is, ugyanis a házak többnyire a meredek lejtőkre épültek és gyakran nem felelnek meg az alapvető építészeti előírásoknak sem ([URL3](#)).

Rocinha és Brazília több más nyomornegyedének életkörülményei javítására hozták létre a PAC-ot (Programa de Aceleracao do Crescimento – Növekedést Gyorsító Program), amelyet 2007-ben Luiz Inácio Lula da Silva elnök kezdeményezett, majd azt Dilma Rousseff 2011-ben kiterjesztette. A program célja a gazdasági fellendülés elősegítése, ezáltal az egyenlőtlenségek csökkentése volt ([URL4](#); [URL5](#)).

A favelák biztonságának megteremtéséről

Brazília kormánya 2011-ben a nyomornegyedek biztonságának megteremtése, a helyi drogbandák megfékezése érdekében különféle rendőri és katonai jellegű rendfenntartó szervezeteket telepített a favelákba. A helyiek által kezdetben még bizakodva fogadott, biztonságtteremtést célzó egységek tevékenységének hatására viszont – az előzetes várakozásokkal szemben –, jelentős mértékben romlott a negyedek közbiztonsága. Az állami rendvédelmi erők megjelenéséig ugyanis a negyed felügyeletét, a belső „rendet”, az ott legerősebb, legbefolyásosabb

bűnözői szervezet biztosította, amelynek gyengülésével az addig háttérbe szorult rivális bűnözői csoportok is színre léptek a hatalomért. A bűnözői csoportok harcban álltak egymással és a rendvédelmi erőkkel is, így a biztonságotermelő fegyveres beavatkozás eredményeként a favelán belüli „rendfenntartási status quo” felbomlott, ami a hatalmi viszonyok újra rendeződését eredményezte. A bűnözői bandák és a rendőri/katonai alakulatok között mindennaposnak tekinthető fegyveres összecsapások, leszámolások jelentős számú civil áldozat szedtek. Az elképesztő mértékű rendőri brutalitás alapjaiban ingatta meg a favela lakóinak bizalmát Brazília rendfenntartó szerveiben.

Salem, az általa „háborús övezetnek” jelölt favelákban végrehajtott terepkutatásáról készített, kilenc tematikus fejezetre osztott, 341 oldal terjedelmű könyve egyedülálló betekintést nyújt a riói rendészet világába, Brazília kábítószer elleni háborújának frontvonalába. Éléményszerű, útbeszámolóra emlékeztető módon, meggyőző tudományos eszközökkel elemezi azon feszültségeket, melyeket a Rio de Janeiro közbiztonsági politikájának modernizálására tett kísérletek generáltak. Bemutatja, hogy a riói rendőri erők olyan háborút folytattak a város faveláiban működő fegyveres kábítószer-bandák ellen, melyek az ezen közösségekben élő embereket „belső ellenségekké” tették (URL6).

A 2016-os olimpiára való felkészülés során a brazil rendőrség igyekezett „megnyugtatni” a favelákat és lakosságukat azzal, hogy a város számos favela-közösségében úgynevezett Pacifying Police Units (UPPs), Békítő Rendőri Egységeket létesítettek. A szerző, az egységek munkáját tanulmányozva, nyolc hónapot töltött el brazil rendőrségnél; etnográfiai terepmunkájára támaszkodva, azok sajátos intézményi hierarchiáját elemezve kísérté végig a tiszteket napi szolgálati tevékenységeik, járőrözésük és kiképzésük során. A „gyarmati háború” és „kulturális háború” fogalmak értelmezésével követi nyomon a rendészet, mint hadviselés kortárs formáinak genealógiáját, kiemeli a háború anyagi és eszmei dimenzióit, a brazil társadalmi viszonyokat, szubjektivitásokat, a gazdaságot alakító kozmológiai erőket és azok politikai hátterét. A „háborús gépezet és államdinamika” deleuzi fogalmára támaszkodva mutatja be, hogyan létezik együtt a bűnözői körök felszámolási gyakorlata a favela területek és népeik átalakítására tett kísérletekkel. Könyvében, megkapó őszinteséggel vizsgálja meg a rendőrség erkölcsi univerzuma és a braziliai jobboldali populizmus közötti kapcsolatot. Gazdag és árnyalt néprajza révén kritikai perspektívát kínál a militarizált rendfenntartásról és a 21. századi tekintélyelvűség, esetenként megrázóan realiztikus megjelenési formáiról (URL6).

Salem tudományos igényességgel elkészített könyvének abszolút erőssége, hogy kutatási eredményét úgy tudta bemutatni, hogy azt érdeklődéssel lehet, annak teljes terjedelmében végigolvasni és olyan (rész) információkkal,

hivatkozásokkal is tudott szolgálni, melyek a területet ismerők számára sem minden esetben közismertek. Könyve ezáltal, magas tudományos értékkel bíró, minőségi alkotás, még azzal együtt is, hogy a brazil rendvédelmi erők, biztonságteremtő tevékenységük kudarcaként, végül kihátrálni kényszerültek a favelákból, visszaadva azt a kábítószer kereskedő, bűnözői csoportoknak.

Felhasznált irodalom

- Cama, F., & Scott, P. (2023). Victim-blaming and image-based sexual abuse. *Journal of Criminology*, 56(1), 7-25. <https://doi.org/10.1177/26338076221135>
- R. Murray, K., & R. Haberfeld, M. (2021). *Use of Force Training in Law Enforcement: A Reality Based Approach*. Springer.
- Salem, T. (2024). *Policing the Favelas of Rio de Janeiro. Cosmologies of War and The Far-Right* Palgrave's Critical Policing Studies. Palgrave Macmillan Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-49027-9>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Honnan származik a favela megnevezés?* <https://greenfo.hu/hir/honnan-szarmazik-a-favela-megnevezes/>
- URL2: *Silva, Michel (2015): Rio Olympics: view from the favelas – 'We're not ready for another mega event'.* *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/global-development/2015/aug/05/rio-olympic-games-2016-favela-not-ready-for-another-mega-event>
- URL3: *Mundo Real, About Rocinha Mundoreal: About Rocinha*. <https://mundoreal.org/about/about-rocinha>
- URL4: *Novo PAC - Brazil's new Growth Acceleration Program*. <https://www.gov.br/mre/pt-br/embaixada-acra/novo-pac-brazils-new-growth-acceleration-program>
- URL5: *Nyomornegyed portrék*. <http://www.geopolitika.hu/hu/2016/06/03/nyomornegyed-portrek/>
- URL6: *Springer Nature link*. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-49027-9#bibliographic-information>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Farkas J., Retek A., Bálint T., & Lippai Zs. (2026). Nemzetközi Rendészeti Figyelő XX. *Belügyi Szemle*, 74(4), 1119–1138. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i4.pp1119-1138>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Farkas Johanna, aki a farkas.johanna@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.